

Edim Šator

KULTURNA MANIFESTACIJA „MOSTARSKO LJETO“: PROGRAMSKA I FOTODOKUMENTACIJA, MUZEJ HERCEGOVINE, MOSTAR, 2018.

Mostar je oduvijek bio grad pjesnika, umjetnika, književnika, slikara, ukratko grad kulture. O njemu su književnici ispisivali najljepše stihove i rečenice – poput onih stihova Bajezidagića u Gazelu o Mostaru: *Ko bi moglo opjevati redom sve ljepote divnoga Mostara*, pa sve do onih poznatih Andrićevih rečenica da je Mostar grad svjetlosti i da ga u Mostaru prvo probudi svjetlost. U Mostaru su stvarali i o Mostaru su pisali mnogi, da spomenemo samo one poznatije: Aleksa Šantić, Osman Đikić, Osman Nuri-Hadžić, Hamza Humo, Skender Kulenović i mnogi drugi. Osim književnika, Mostar je bio vječna inspiracija mnogim mostarskim i bosanskohercegovačkim slikarima. Stoga ne čudi ni današnja inicijativa da Mostar bude evropska prijestolnica kulture. Jer Mostar je, zaista, oduvijek bio grad kulture, ili kao što zapisa Josip Lešić, grad opsjednut pozorištem. Dokaz ovim tvrdnjama je, između ostalog, i ova knjiga – ja bih rekao monografija o mostarskom ljetu. Tu je na jednom mjestu sakupljen ogroman broj informacija i podataka. Usudio bih se reći da su na Mostarsko ljetu dolazili i imali udio u programu svi koji su nešto značili na polju kulture i umjetnosti u bivšoj Jugoslaviji. Ono što je posebno fascinantno jeste da se manifestacija nastavila održavati i u toku rata. To je samo dokaz da su ljudi na ovom prostoru i u takvim zlehudim vremenima bili svjesni da duhovni otpor zlu je podjednako bitan kao i onaj fizički. Kroz ta ratna mostarska kulturna ljeta u Mostaru organizatori su pokazali da su bili svjesni da su iskorake u historiji pravili graditelji. Opstanak Mostarskog ljeta u tim

najtežim periodima savremene historije Mostara i BiH je jedan od dokaza za tu tvrdnju. Kao da je za organizatore tih ratnih mostarskih ljeta Miljković zapisao onaj poznati stih da se svijet dijeli na one koji su zapjevali i one koji su ostali robovi.

U uvodniku monografiji autor nastoji u kratkim crtama da opiše i pokaže put na koji je nastala ova manifestacija. Upravo zbog toga se on vraća u daleku 1950. godinu kada su bila organizovana prva kulturna dešavanja i ukazuje na činjenicu da je od tih 50-ih u Mostaru uvijek bila prisutna ideja i želja da se pokrene neka kulturna manifestacija koja će Mostarcima, ali i ostalim gostima, ponuditi kvalitetan kulturno-umjetnički program u toku ljetnih mjeseci. Posebno je interesantan podatak koji donosi autor u uvodu gdje ukazuje na 1960. godinu i nažalost nerealiziranu ideju Safeta Ćišića, tadašnjeg rukovodioca Narodnog pozorišta u Mostaru. Autor kaže: *“Veoma ozbiljan projekt iniciran je od direktora i umjetničkog rukovodioca Narodnog pozorišta u Mostaru, gospodina Safeta Ćišića. On je Savjetu za prosvjetu i kulturu Narodnog odbora Opštine Mostar i Turističkom savezu Mostara u februaru 1960. godine, ponudio stručno izložen i temeljito obrađen elaborat za pokretanje kulturne manifestacije „Ljetne igre u Blagaju“. Ćišić je u svom elaboratu obrazložio motive za pokretanje ove manifestacije, te detaljno osmislio svaki dio predloženih Igara. (...) Predloženo je bilo da se Igre održavaju svake godine od 25. juna do 10. septembra. Ovaj dobro osmišljen projekt ostao je bez konkretnih rezultata, mada su o njemu, na nivou Grada, pokretane rasprave i 1962. i 1964. godine. Vjerovatno, ondašnje nepovoljne materijalne mogućnosti nisu dopuštale da se ova zamisao detaljnije razradi i ostvari.”*¹

I 1970. godine se nakon smrti Hamze Hume javljaju ideje za pokretanje neke ljetne kulturne manifestacije, ali je i ta ideja propala. Manifestacija se trebala održavati u Cimu i trebala je biti posvećena H. Humi.

Sljedeći pokušaj, koji je, možda, bio najozbiljniji, bio je 1975. Te godine je Mostarcima ponuđen najozbiljniji kulturno-umjetnički program kroz dvije odvojene manifestacije. S jedne strane su bili kulturno-umjetnički programi koje je inicirao Đani Salković, a, s druge strane, je bila manifestacija *I pod pećinom svjetla*. Naredne godine je ponovo održana manifestacija *I pod pećinom svjetla*, ali samo sa tri sadržaja što je jasno ukazivalo na njen kraj. Jasno je iz ovih pokušaja da u Opštini Mostar do 1979. godine nije bilo ozbiljno

1 Salko Šarić: *Kulturna manifestacija „Mostarsko ljeto“: programska i fotodokumentacija*, Muzej Hercegovine, Mostar, 2018, str. 13.

osmišljenog strateškog planiranja u kulturi, osim Ćišićevog prijedloga. Poseban problem je bio što se nije osmislio jasan model finansiranja. Ali, 1979. godine, održana je u aprilu sjednica Kulturno-prosvjetne zajednice Opštine Mostar te saznajemo: „... Usvojen je program aktivnosti KPZ Opštine Mostar za ovu godinu u kojoj će Zajednica preuzeti organizaciju stalnih manifestacija, novoformiranog, Mostarskog kulturnog ljeta, zatim već postojećih manifestacija, Dana teatra mladih, Revije domaćeg igranog filma i Mjeseca knjige ...“ (Sloboda, Mostar 1. V 1979., str. 12) Tako je Mostar dobio dugo željenu ljetnu kulturnu manifestaciju.²

Prvo Mostarsko ljeto je održano 1979. godine od 10. jula do 12. septembra. Manifestacija je promovisala univerzalne humanističke vrijednosti i na njoj su se održavali različiti sadržaji posvećeni pozorištu, književnosti, muzici, likovnoj umjetnosti, folkloru, odnosno svemu onome što je u normalnom društvu potrebno zdravom ljudskom duhu. Manifestacija je do rata ugostila neke od najznačajnijih književnika, pozorišta, umjetnika sa prostora bivše Jugoslavije.

Kao što je već rečeno, Mostarsko ljeto je trajalo i u ratu, a *Sukladno poslijeratnoj političkoj zbilji u Mostaru, u periodu 1995. – 1999. godina, kulturna manifestacija „Mostarsko ljeto“ održavala se uporedo u „istočnom“ i „zapadnom“ Mostaru. U „istočnom“ Mostaru manifestacija se, bez prekida, održavala pod tradicionalnim nazivom „Mostarsko ljeto“, a u „zapadnom“ kao novoustanovljeni „Mostarski ljetni festival“. Od 2000. godine ovo je opet „jedinstvena“ gradska kulturna manifestacija.*

Zajednička je postala na insistiranje OHR i ostalih stranih faktora. Međutim, autor kaže: *Iako su održani sastanci nudili određeni optimizam, nije trebalo dugo da se uvjerimo da su ovo bili isforsirani razgovori sa figom u džepu, bez namjere da se u predloženom istraje. Neiskrene namjere i razgovori o „zajedničkom“ organiziranju spomenutih manifestacija bio je dio igre za predstavnike Međunarodne zajednice u BiH (...) Poslije 2004. godine Mostarski ljetni festival se, kao i prije navedenih razgovora, još nekoliko godina održavao sa skromnim sredstvima i bilo kakvom zainteresiranosti gradskih upravljačkih struktura, da bi se posljednji put održao 2008. godine. Gradske vlasti su, jednostavno, bez ikakve potrebe da objasne, zašto i zbog čega, prestale da financiraju ovu neophodnu ljetnu kulturnu manifestaciju.*³

2 Ibid., str. 16.

3 Ibid., str. 18-19.

Kada uzmete u obzir da je ova manifestacija u tim vremenima mogla i trebala biti kohezioni element u Gradu Mostaru, onda je izostanak finansijske i bilo kakve druge podrške Grada, vjerujem, „razumljiv“.

Ovdje moram posebno naglasiti ogroman rad i trud Salke Šarića koji je u svom dosadašnjem radu pokazao nevjerovatnu upornost i minucioznost u istraživanju i pisanju o mostarskom kulturnom životu i o onome što je ovaj grad nekada bio. Vjerujem da onima koji se u budućnosti budu bavili kulturnim životom Mostara knjige Salke Šarića će biti nezaobilazna literatura. Jer, osim ove veoma značajne monografije koja ukazuje i pokazuje na jasan kontinuitet i kvalitet kulturnog života u Mostaru krajem XX stoljeća, nezaobilazne su i knjige o Lutkarskom pozorištu, o Narodnom pozorištu, a posebno bih izdvojio knjigu koja je objavljena prošle godine *Pregled stvaralaštva u Mostaru*.

Na kraju najiskrenije čestitam autoru Salki Šariću na još jednoj uspješnoj knjizi zahvaljujući kojoj neće pasti u trajni zaborav šta je bilo Mostarsko ljeto. Čestitam i Muzeju Hercegovine i direktoru Asimu Krhanu koji su prepoznali važnost ovakvog jedno djela. Ova knjiga je i vrijednija uz spoznaju da je „*Dokumentacija o kulturnoj manifestaciji „Mostarsko ljeto“ stradala u posljednjem ratu, uništenjem zgrade u kojoj su bile prostorije Kulturnoprosvjetne zajednice Opštine Mostar, a koja je bila organizator ove Manifestacije.*“⁴

4 Ibid., Str. 9.